

YARGIDA GEREKÇE SORUNU**

Çetin AŞÇIOĞLU*

GİRİŞ

Özgürlük sizin dilerseniz " *yargının onca sorunu varken neden gerekçe* " diye sorabilirsiniz. Yargının " *onca sorunu* " ve " *ya tuz da kokarsa çığlıklarının sağır sultana bile ulaştığı* " bir olgu. Ancak toplumu ve devlet düzenini ilgilendiren bazı kavramların dış görünüşüne bakarak onlara değer biçmek çoğun yanıltıcı olmaktadır. Gerekçe, üzerinde duyarlılık içi boş biçimlik gibi anlamsız bir tutku değil; bir çok sorunun, eleştirinin kaynağı olan temel bir sorun niteliğindedir.

Yargının odaklaşmış temel sorunu üç beşi geçmez; bunlar içinde gerekçe de vardır. Bu temel sorunları çözebilirsek yargı beş yıl içinde düzlüğe çıkar; ikincil sorunların çözümü de temel kavramların bilinci ve bilgisiyle çözülecektir. Bu nedenle, gerekçe; bilim ve yargı alanında özel bir duyarlılıkla ele alınması gereken bir kavram.

1- Gerekçe Kavramının Kaynağı

Gerekçe 1789 Fransız başkaldırımı (ihtilâli) ile gelişen özgürlükçü düşünce akımının temel birikiminin ürünüdür. Ancak tarihsel açıdan kökleri, insanoğlunun " *bilme istenci* " bilincine varmaya başladığı dönemlere kadar iner.

Mantık, gerekçenin diğer bir kaynağıdır. Doğada olduğu gibi düşünce alanında da her yargının (hükmün) bir nedeni olmalıdır. Mantık alanında öngörülmuş " *doğru ve sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için varolan her şeyin neden var olduğunun gerekçelendirilmesini önerir ve bekler* " biçiminde açıklanan düşünce yasası; bir düşüncenin ancak yeter nedenlere (neden olan diğer düşüncelere) indirgendiği ölçüde anlaşılabilir ve geçerli olacağını önerir.

Gerekçe ile etik(ahlâk) arasındaki ilişki de göz ardı edilemez. Çünkü " *bilgi verme yükümlülüğü* " de aynı zamanda etik ilkesinin gereğidir.

Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin gereği olarak; Anayasa başta olmak üzere yürürlükteki hukuk (normatif- dogmatik), gerekçenin buyurucu kaynağını oluşturur. *Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır* (Anayasa 141/3). Anayasaya koşut olarak HUMK. 388 ve CMUK 260 maddeler-

* Yargıtay Onursal Üyesi

rinde de gerekçe konusunda buyurucu kurallar öngörülmüştür. Bir iç hukuk kuralı niteliğinde olan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) 6. maddesinde açıkça yer almasa bile; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararlarında gerekçeyi " *doğru ve güvenli-adil-yargılanma hakkının temel bir unsuru olarak nitelendirilmektedir* (1).

2- Uygulamadaki Görünüm

Anayasa ve yasaların gerekçe konusundaki buyurucu kurallarına karşın; hukukun bu buyruğunun yargı kararlarının *büyük bir çoğunluğunda* güncelleşmediği bir olgu.

Yargıda gerekçe adına yazılanlar, çoğun, "*olayın oluş biçimine*"; *bilirkişi raporundaki açıklamalara*, "*tanık anlatımlarına göre suçun unsurlarının gerçekleştiği*", "*saniğin geçmişteki ve yargılamadaki durum ve kişiliği*", "*yanların sosyal ve ekonomik durumuna*" gibi soyut ve genel, yuvarlak sözcüklerle yapılan açıklamalarla sınırlıdır. Hak aramanın son kapısında neye hakkını alamadığını, yargıcın hangi nedenlerle karar verdiğini anlayamayan bireylerin sızlanmalarını ve giderek artan güvensizlik inançlarını öncelikle yargıçların değerlendirmesi gerekir

Çelişkinin nedeni; özellikle avukatıyla yargıcıyla, *öz e l d e gerekçe kavramının özü , içeriği ve yararlarının bilinmemesi; g e n e l d e yaygın bilgi ve özegin yoksunluğudur*. Bu bağlamda özellikle yargıçlarımızı eleştirebiliriz. Araştırmancın, sorgulamanın, düşünmenin, bilgiye tutkunun kimsenin tekelinde olmadığı düşünülürse böyle bir yargı haksız da sayılmaz. Yargıçları, bilgiye ulaşmanın olanaksızlığı nedeniyle, eleştirmeyi aşırı bulabilirsiniz; bilgi olmadan gerekçe bilincine ulaşmanın zorluğunu da göz ardı etmeden.

Bu bağlamda gerekçe bilincinin yalnız yerel mahkeme yargıçlarında olmadığını söylemek de haksızlık olur; Yüksek mahkeme yargıçları da gökten zembille inmediler ya. Yargıtay ve Danıştay' ı iş yoğunluğu nedeniyle hani biraz hoş görsek bile ya Anayasa Mahkemesi' ne demeli? Gerekçe adına yazılardan, çoğun, hukuk adına olumlu yargılara varmak hemen hemen olanaksız.

Parti kapatma davalarında "*odak noktası* kavramının tanımını yapmadan buyruk oluşturan özünü, içeriğini tartışmayan yüksek mahkemenin gerekçe anlayışı bilinci" tartışılmalı sorgulanmalıdır. Kaldı ki; Anayasa Mahkemesi, kararlarının bir bölümünün üç- beş senede zor yazıldığı ve yazılanların Anayasaya uygunluk denetimi yerine çoğun "*yerindenlik denetiminin yapıldığı*" izlenimini vermesi de gerekçe bilincinin yerleşmemiş olduğunun kanıtıdır.

3- Sorun Yalnız Yargının Değil

Gerekçe yalnız yargının değil tüm toplumun sorunudur:

"*Antalya Filim Festivali'ndeki arkadaşlara hep gerekçe yayınlamalarımı söyledim. Maalesef yaptırmadım. Jüri bir filme neden ödül verdiğini açıklamalı. Birinci filmi neden seçtik, şunu niye seçtik. Bunların gerekçelerini yazsalar, bir açıdan topluma bakış açılarının dünya görüşlerinin, sanat görüşlerinin estetik görüşlerinin hesabını da vermiş olacaklar. İşte o zaman daha sağlıklı bir tartışma*

ortamı doğabilir(2). Filim yönetmeni ve yapımcısı Atıf Yılmaz'ın bu eleştiri ve açıklamasındaki değer yargılarını yargıda olduğu gibi kullanmaya ne dersiniz?

Bilim adamı Hayrettin Ökçesiz' in sapına kadar doğru yargısını paylaşmamak olanaksız:

"Devlet eylem ve işlemlerinde en az gerekçe ile yetinmekte, gerekçelendirme kalitesi en düşük düzeyde bulunmaktadır. Hukuk kültüründe görülen bu erozyonun somut tezahürleri ve nedenlerinden biri de gerekçesizliktir (3).

Diğer yandan avukatlar da; sav ve savunma ile ilgili işlem ve eylemlerinde "hukuk ve olgu sorunlarının nedenlerini" yargıç gibi nesnel olmasa da, gerekçelendirmekle yükümlüdürler.

Yargılama çalışmasında işlemlerini gerekçelendiren "hak savunucusunun dava-yı kazanması" daha önemlisi "doğru ve güvenli -adil- yargılanmanın gerçekleşmesine katkı" olasılığı güçlüdür. Çünkü gerekçeli çalışmanın özünde araştırma, sorgulama, tartışma ve us (akıl) vardır. Dava, kaybedilse bile; hem kendi kişiliğine hem de çalışma alanına karşı güven korunmuş olur. Giderek yaygınlaşan "her şeyi yargıca bırakan avukat tipi" öncelikle kendini sorgulamalı sonra da; gerekçesiz karar yazan, işlem yapan, tüm hukuk ve olgu sorunlarını bilirkişiye çözdüren yargıçları...

4-Gerekçenin Etkinliği

A-Amaçları

a- Doğru ve sağlıklı düşünme

Yargıcın, yargılamada güncellenen hukuk ve olgu sorunlarıyla ilgili değerlendirme ve yargılarının anlaşılabilir, onaylanabilir nitelikte olması; doğru ve sağlıklı düşünmeye bağlıdır. Doğru ve sağlıklı düşünme ise özde "değerlendirme ve yargıların yeterli ölçüde nedenlerinin ve neden olan diğer düşüncelerin açık ve seçik olarak açıklanmasına bağlıdır; yani gerekçelendirmeye."

b- Etik yükümlülük

Doğru ve gerçek olduğu ileri sürülen değerlendirme ve yargıların nedenlerinin açıklanması "etik (ahlâk) açıdan bilgi verme yükümlülüğü" nün de gereğidir. Kişi, yargı buyruğunun (hükmü) dayandığı nedenlerini bilmek istemesinin gücünü; yasalardan önce ahlâki değer yargılarından alır. Bu nedenle gerekçeli karar, yargıç için etik yükümlülüktür.

c- Gerçeğe, yol ve yöntemine aykırılıkları kendince (keyfi) davranışları önleme

Yargıçlar da insandır; gerçeğe, yol ve yöntemine aykırı (keyfi) yargı ve buyruklar oluşturma olasılığı göz ardı edilmemeli. İşte gerekçe, yargılanan bireyler için bu olumsuz olasılığa karşı bir güvencedir. Çünkü:

Gerekçelendirme işlemi bilgi, özegin(kültür) ve bir ölçüde yetenek işidir. Bu niteliklerin yardımıyla, yanların sav ve savunmalarını mantiki ve yargılamanın sıkı

düzeni (disiplin) içinde kendini bile sorgulayarak tartışarak, gerekçelendirerek buyruğunu açıklayan yargıcın: Gerçeğe ulaşamama, yol ve yöntemine aykırı kendince (keyfi) bir tutum içinde olma olasılığı oldukça azdır. Olsa bile denetleme kolaylığı vardır.

Tersi durumda, gerekçesiz yargı buyrukları (kararları) yargılanan bireyler için gizil (potansiyel) bir tehlike oluşturur.

d- Nitelikli yargıç yetiştirme

Gerekçe; bilgili, özekinli (kültürlü) yaşamı bilen yargıç kimliğinin ve tipinin oluşmasının ve yaygınlaşmasının sağlanmasında da etkili bir araçtır. Çünkü yargıç, gerekçe yazmak için var olan bilgisini araştırarak yenilemek için okuyacak, tartışacak, düşünecek ve kendi değer yargılarını bile sorgulayacaktır. Bilgili ve yaşamı bilen yargıç yetiştirme açısından da, gerekçe olmazsa olmaz nitelikte bir kavramdır.

e- Güven inançlarını güçlendirme ve koruma

Bireylerinin yargıya karşı güven duygu ve inançlarının yüksek olduğu toplumlarda; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi gelişir ve korunur. Çünkü hukuk düzeninin son kapısı yargıdır. Elinden değirmenini almak isteyen Krala , ihtiyar değirmencinin " ...ama Berlin' de yargıçlar var" sözlerini korkmadan söyleten; yargıya ve yargıçlara karşı duyulan güven inancıdır.

Yargı buyruğunun, sav ve savunmanın kanıtlarıyla birlikte tartışılarak açık ve inandırıcı gerekçelerle yazılması davayı kaybeden yanda bile bir güven duygusu oluşturur. Neden hakkını alamadığını ya da suçlu sayıldığını anlayamayan kişinin yargıya ve yargıca karşı kuşku ve güvensizlik duyması kaçınılmazdır. Bu nedenle gerekçe yargıya güven inançlarının da önemli bir aracıdır..

f- Yargısal denetimde sağlıklı savunmayı kolaylaştırma

Bir yargı buyruğunun yanlışlığını ortaya koyabilme, çelişkisiz savunma yapabileme; tüm değerlendirmelerin, yargıların nedenlerini duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açıklanmasına, gerekçelendirilmesine bağlıdır. Temyiz denetiminde nedenlerini bilmeden savunma yapma olanaksız olmasa da hem zor hem de risklidir. Bu nedenle gerekçesiz yargıç buyruğunun, savunma hakkını kısıtladığı da bir olgudur.

g-Temyiz denetimindeki önemi

Sağlıklı gerekçeler, yüksek mahkemelerde denetimin kısa yoldan ve doğru yapılmasına da önemli ölçüde yardımcı olur.Bu nedenle bir çok ülkede temyiz incelemesi gerekçe denetimiyle başlar; gerekçesizlik başlı başına ve öncelikli olarak bozma nedenidir.

Yargıtay'da çalıştığımız yıllarda, gerekçe noksanlığının işimizi zorlaştırdığını ve az da olsa yanlış yorumların değerlendirmelerin kaynağı olduğuna tanık oldum. Yargıcın neden bu sonuca ulaştığını anlamadan ya da kestiremeden yorum yapmanın zorluğu riski azımsanmamalı. Bir ilçede yargıç olarak çalıştığım dönemdeki bir anımı kanıt olarak değerlendirebilirsiniz:

Milli Eğitim Bakanlığı, ABD yardımı olarak dağıtılan süt tozlarının öğrencilere bisküvi ve diğer nesnelere değiştirilmeden içirilmesi konusunda okullara duyuruda bulunmuş. Ancak görev yaptığım yörede, sekiz kadar köy ilk okul müdürü, bakanlığın buyruğuna aykırı olarak, "kısırlık yapar vd. söylenti ve kaygılarıyla içilmeyip dökülmesi nedeniyle köy ihtiyar kurulunun oluru ve denetiminde süt tozları ile değiştirilen bisküvileri" çocuklara yedirmişler. Bu nedenle de "üstünün yasaya uygun buyruklarını geçerli neden olmadan yapmadıkları (TCK.230) suçlamasıyla" görevi savsama suçundan yargıç karşısına çıkmışlar.

Davaya bakan ceza yargıç, bir dosyayı okul müdürünü suçlu bularak karara çıkartmış ve pilot dosya Yargıtay denetiminden geçerek onanmış. Tam bu sırada yargıç başka yere atandığından yetkili olarak diğer dosyaları karara çıkartma hukuk yargıç olarak bana kalmıştı.

Dosyaları incelediğimde suçun özellikle maddi unsurunun oluşmadığı (geçerli neden olgusu açısından) kanısına vardım; ancak Yargıtay'ın aynı eylemi suç sayan kararı onaması da söz konusu idi, savcı da örnek onama kararından söz ederek mahkumiyet kararı istiyordu. Ancak onanan kararda olaya neden olan olgular hemen hemen hiç hukuki sorun ise yüzeysel olarak gerekçelendirilmişti.

Yargıtay'ın onama kararına karşı dosyaların tümünü okul müdürlerini aklayan (beraet) bir buyrukla sonuçlandırdım. Gerekçede, Yargıtay'ca onanmış kararın tersine (ondan da söz ederek) eyleme neden olan tüm olgulara ve bunlarla ilgili değer yargılarıma ve hukuk sorunu için de hukuk öğretisinden yararlandığım yorumlara yer verdim.

Sonuçta Yargıtay sanıkları aklayan kararımı da onadı. Önceki onama kararını ekleyerek temyiz yoluna başvuran savcının, bu dosyaların da onanması üzerine ve çelişki karşısında " ... Yargıtay okumadan onanmış... " yargısında bulunmasına karşı; ben ise, Yargıtay'ın ilk onama kararının ve çelişkinin nedenini gerekçe noksanlığına bağlıyordum. Gereksizlik, pilot davada Yargıtay denetiminin hatalı yapılmasının nedeni olmuştu.

h- Yansızlığı kanıtlama

Yargı bağımsızlığı, yargıçlara yansızlıklarını sürdürmeleri ve korumaları için verilmiş güçlü güvenceler bütünüdür. Başka bir anlatımla hiç bir kamu görevlisine tanınmayan böyle bir bağımsızlığın, verilen güçlü yetkilerin en önde gelen bedeli yansızlıktır. İşte gerekçe, yargıçların yansızlıklarını kanıtlama olanağı sağlayan, yargıç onurunu koruyan bir araç olarak da değerlendirilmelidir.

B-Korunan hak

Gerekçe, olmazsa olmaz nitelikte " doğru ve güvenli- adil- yargılanma hakkının" güvencesidir. Nitekim Uluslararası Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1973 günlü öneri niteliğindeki kararında yargılanan kişinin " gerekçeli karar hakkı" bulunduğu açıklanmıştır.

Gerekçesiz bir yargı buyruğu, kişinin maddi(yaşamı- sağlığı), tinsel (onuru, saygınlığı, özgürlükleri, giz alanı...) değerlerinin çiğnenmesiyle eş değerdedir. Başka bir anlatımla gerekçesiz buyruğunu açıklayan yargıç, hak arayan bireyin kişilik hakkını çiğneyen kişi konumundadır. Daha yalın bir anlatımla; kişinin onur ve saygınlığına sözle yapılacak bir saldırı (sövme hakaret) ile *gerekçesiz buyrukla bireyin doğru ve güvenli yargılanma hakkının çiğnenmesi* arasında hukuki değerlendirme ve sorumluluk açısından bir ayrım söz konusu değildir.

Yargıçlar için ağır bir sorumluluk gündeme getirirse de, yargılamanın sanat olarak nitelendirilmesinin başka bir yolu yoktur. Yargılamanın bir sanat olduğunu, yargıçların da memur olmadıklarını övünerek onurla dile getiriyorsak; zorluklara ve sorumluluklara katlanacağız: *hani gülü seven dikenini katlanır* denir ya...

5 - Genel Değerlendirme

A- Tanı

Gerekçe, yargı düzeninin olmazsa olmaz nitelikte bir temel sorundur. Gerekçesiz yargı kararlarının, bireyin kişilik hakkını çiğnemesi yanında; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü kavramları üzerindeki olumsuz etkisi de göz ardı edilmemelidir. Gerekçenin, yargıya ve yargıca karşı güvensizlik inançlarının yaygınlaşmasında başat durumda olduğu tanısı, abartılı bir yargı olarak nitelendirilmeli.

B-Cözüm önerileri

Şimdi şu soruya yanıt alabiliriz: Gerekçe sorunu, yasa buyruklarına karşın bir olgu olduğuna göre sorun nasıl çözümlenecektir?

Eğitim, bilgi ve denetim sorununun üç temel yanıtıdır:

a- Eğitim

Yargıçların, gerekçe konusunda bilinçli olmaları öncelikle bir eğitim sorundur. Bu konuda, evren kentlerde (üniversiteler) işe başlamak gerekir. Böylesine önemli bir kavram, hukuk fakültelerinde, çoğun, işlenmemektedir. Ankara Hukuk Medeni Hukuk Yargılaması Ana Bilim Dalı'nda, bir süredir, çalışma yapılması sevindiricidir. Ancak tüm fakültelerde yaygınlaştırılmadıkça, uygulamalı olarak çalışmalar yapılmadıkça beklenen sonuçlar için yeterli olmadığı inancındayım.

Yirmi yıla yakındır yargıç adaylarının eğitiminde görev üstlenen "Hakim Eğitim Merkezi" yetkililerinin verimli çalışma yaptığı söylemlerini duysak da; abartılı olduğu inancındayım. Bir çalıştay da, gerekçeyi incelerken (yargıç etiği ve bilirkişi konusunu da), izleyen 15 kadar yargıç adayına, özel olarak, eğitim merkezinde bu konularda bilgi verilip verilmediğini sorduğumda olumlu yanıt alamadım; hani olumlu yanıt beklemediğim için şaşırmadım da.

Hakim Eğitim Merkezi' nin, yargıç adaylarına yanlışları ağır basan saçak bilgiler verecek düzeydeki eğitiminden bilimsel bir eğitim düzenine geçmesi gerekçe sorununu ve de diğer sorunları için önemli bir adım olacaktır. Adalet Bakanlığı eğitim konusuna öncelikle eğilmelidir; umutsuz da olmak istemiyorum, ancak

üç yıl Adalet Bakanlığı koltuğunda oturan bilim adamı Sayın Prof. Hikmet Sami Türk'ün ilgisizliği düşündürücüdür.

b-Bilgi ve bilgiye ulaşma

Gerekçe konusunda Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü'nün IX. bilgi şöleninde (sempozyum) benim verdiğim yalın ancak bir başlangıç niteliğindeki bir bildiri dışında çalışma yapılmamıştı. Daha sonra Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi öğretim Üyesi Doç. Mustafa Alp'ın çalışmasını okuyunca mutlu oldum.

Yargıyı ve yargıçları ne denli eleştirirsek eleştirelim; gerekçe konusunda bilgi ve özekinlerini geliştirecek kaynaklara ulaşma olanakları olmadıkça sağlıklı sonuç alınması beklenmemelidir.

Bu nedenle bilim adamlarımızın, gerekçe konusunda çok yönlü çalışmalar yapmalarını, üretken olmalarını beklemekteyiz. Gerekçe sorunu, yalnız *içeriği, özü, önemi, çeşitleri ve sorumluluk* açısından değil gerekçe de kullanılacak *dil, biçim ve biçem* (üslup) açısından da hukuk öğretisinin ilgisini çekeceği beklentisi umarım en kısa sürede gerçekleşir.

c-Denetim

Denetim, konuları ne olursa olsun bireylerin özenli ve sağlıklı çalışmalarını sağlayan etkin bir yöntemdir. Yargıçlarda insandır; hukuk, yasa ve etik buyruk ve değerlere aykırı davranışlarını denetimle önlemek önemli bir yöntemdir. Ancak denetim denilince, usa şimdiki gibi yargıçları memurlaştırıran denetim biçimleri (not düzeni- müfettiş denetimi gibi) gelmemelidir.

aa-Yargısal denetim

Gerekçe konusunda denetimin en sağlıklı yeri yüksek mahkemelerdir (Yargıtay Danıştay). Yüksek mahkemelerin yerel mahkeme kararlarının denetimine gerekçe denetimiyle başlamaları kavramın gelişme ve güçlenmesine önemli katkısı olacaktır. Bu nedenle gerekçesiz yargı kararları işin özüne girmeden bu nedenle bozulmalıdır.

Böyle bir denetim, yargıçlarda gerekçe bilincinin yerleşmesi açısından etkili bir yöntem olacaktır. Yargıç bu konuda deneyimsiz, bilgisiz olsa bile başını gözünü yara yara hem bilinçlenecek hem de gerekçeli karar yazmayı öğrenecektir.

bb-Yönetmel denetim

Yargıçların yönetsel açıdan işlem ve eylemleri hem yargısal denetim sırasında kendilerine verilen notlar hem de memurlara özgü yapılan denetimlerle (müfettiş) yapılmaktadır. Bunların her ikisinin de yararı olmadığı, beklenen amaçları aşarak yargıç kimliğini bozduğu bir gerçektir.

Yönetmel açıdan bilinçli ve sağlıklı olarak yapılacak gerekçesizlik denetimi kanımca daha yararlı olacaktır. Ancak kendini yargıçların üzerinde gören müfettiş hakimlerle değil; yurttaşların başvurusu üzerine bağımsız bilgisi, deneyimli kişilerce yapılmalıdır. Örneğin; yetiştirilmeleri kaydıyla emekli yüksek yargıçlardan ve öğretim üyelerinden yararlanılabilir. Böyle bir denetimde öğretim üyelerinin

görev almasının, hukukun gelişmesine dolaylı olarak da olsa katkısının olacağı inancındayım; bir de "nasıl hukukçu yetiştiriyoruz" diye kendilerini sorgulama alanı bulmaları açısından.

cc-Toplum adına denetim

Yargıç, ulus adına ve hiç bir kamu görevlisine tanınmayan yetkileri kullanan ve güvencelerle donatılmış kişi olduğu düşünülürse; toplum adına gerekçe denetimi yapma yükümlülüğünden de söz edebiliriz. Bu bağlamda barolar, basın, kendi çalışma alanı ve üyelerini ilgilendiren konularda sivil toplum örgütleri gönüllü olarak görev üstlenebilirler. Özellikle Barolar Birliği'nin etkinliğinde baroların çalışma yapmalarının, nesnellikten ayrılmamak koşuluyla, yararlı olacağı inancındayım.

SONUÇ

Yargı buyruklarının gerekçeli olmasının önemi, yerindenliği ve sorunun nedenleri ile çözüm önerileri konusunda düşüncelerimi açıklamaya çalıştım. Gerekçenin, çağdaş yargının olmazsa olmaz nitelikte bir aracı olduğunu sizlerin de paylaşacağınızdan kuşku bulunmamaktadır. Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi' nin (HFSA) yaptığı verimli olduğuna inandığım bu toplantının yarınlarda daha kapsamlı ve özlü çalışmalara da önderlik edeceği inancımı da paylaşmanızı dilerim.

Konumuz gerekçe kavramıyla ilgili olmakla birlikte bu çalışmamızdan ülke açısından değerlendirilebilecek bir sonuç da çıkarabiliriz: *Bir kavramı, kurumu, ilkeyi yasalarda, Anayasa'da isteğiniz kadar özenli ve içerikli düzenlerseniz düzenleyin; insan unsurunu ve onu bilinçlendirecek bilimi, özekini göz ardı ettiğimiz sürece her şey boşuna (nafile).*

* cetina@mail.koc.net 0 312 440 99 37

* Bu bildiri, Prof.H.Ökçesiz' in yönetiminde Hukuk Felsefesi Ve Sosyoloji Arkivi' nin İstanbul Barosu ile düzenlediği ortak bilgi şöleninde(6 Eylül 2002) sunulmuştur

(1) Hadjianastassiou - Yunanistan; Higgins - Fransa; De Moor-Belçika vd. kararları

(2) Atıf Yılmaz; Türk sinaması üzerine bir söyleşi; Cumhuriyet S:9 ,16 Ekim 2000

(3) Hukuk ve adaletten imdat haykırışı Cumhuriyet Bilim Teknik eki 23 Eylül 2000 safa.12-